

SÓS GYÖRGY

KÖZNAPI LEGENDA

KÉCSKEMÉJT 1965-66

* KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ

1995/148/62
JUN. JÜLSEI FIEBTEI KÖZV. AL.
KECSKEMÉT

1995/118/62
KECSKEMÉNY

Nem minden szorongás nélkül lépek a kecskeméti közönség színe elé. Drámaíró számára minden bemutató egy-egy újabb vizsgát jelent, de ez a vizsga kétszeres izgalommal jár, ha hosszú idő után visszatérve nem csak bemutatkozni kell, hanem bizonyítani is, hogy mennyit fejlődött a vizsgáló az elmúlt időben és az irodalom területén azóta megtett úton.

Éppen tizenkét éve, hogy Pettyes, ez a kedves, szeplős, dadogós katona itt csetlett-botlott a Kato-
na József Színház színpadán, s most abban a reményben tárom Áment János különös történetét a közönség elé, hogy ennek a megkapó sorsú öregembernek az alakja is hosszú évekig szép emlékként él majd tovább.

Áment János a „Köznapi legenda” főszereplője. A színpadi cselekmény magva megtörtént a valóságban; én magam szemtanúja voltam. Mint népi ülnök működtem egy kitűnő bírónő mellett több héten át valóperes ügyekben egy budapesti bíróságon.

A sok bonyolult és nem egyszer visszatartó hangnemű tárgyalás után egy álmosító novemberi délutánon belépett a terembe egy kopott ruhájú, kicsit ijedt, kicsit megilletődött, tiszta tekintetű bácsi. Az ilyen korú emberek általában nem szoktak válópert kezdeni, s éppen ezért volt már első pillanatban érdekes, ugyan mi vihette rá, hogy a bíróságra jöjjön? A későbbiek során aztán kibomlott előttünk a kép: egy egyszerű, szívében alapvetően tiszta ember különös életútja és furcsa módon megnyilatkozó embersége, amivel másokat is arra indít, hogy a bürokratikus szórszálhasogatás helyett az igazi emberi segíteniakarás hőseivé váljanak.

A „Köznapi legenda” lényegében Áment János nem mindennapi válóperének néha furcsa, néha szívet szorító históriája. Lehet, hogy egy kicsit talán egyszerűbben oldódnak meg a problémák a színpadon; de nem tehetek róla, elfogult vagyok az ember javára, hiszek a jóindulatában, és talán ez az oka annak, hogy harcát szívesen segítem győzelemre a színpadon, mert szeretném ha a nézőkben visszhangra találva győzelemre segítenék a hasonló emberek hasonló ügyét az életben is.

Befejezésül a színdarab szokatlan címének magyarázatául engedjek meg, hogy a rádióváltózat mottóját idézzem, amiből talán kiderül, hogy miért is került egymás mellé a címben ez a két, látszólag ellentmondó szó: „köznapi” és „legenda”:

„A mi korunkban naponta születnek legendák: nemcsak kivételes vagy ünneplés alkalmakkor, hanem közönséges hétköznapiakon is. És hősök is naponta születnek: pátoz nélküli szürke emberek, akik sokszor nem is tudják, hogy a történet, amelynek részeseivé váltak: szép. Mint ahogyan nap napra, év évre gyűrűzve gyakorta megfeledezünk valamennyien a nagy Történetről, amelyben élünk. De olykor ha visszanezünk, a naponta megtett lépésekből már összeáll az Ut, és a köznapi legendák tükrében föl-fölcsillan az Ember...”

Sós György

Sós György
KÖZNAPI LEGENDA

Színmű 2 részben

Szereplők:

Áment János	Jánoky Sándor Jászai-díjas ✓
Áment Jánosné	Mojzes Mária ✓
Kántor Borbála	Göndör Klára ✓
dr. Gedő Ilona bírónő ...	Bege Margit ✓
dr. Tóth ügyész	Major Pál ✓
Orvos	Forró Pál ✓
Varga	Gyulai Antal
Elnök	Mezey Lajos
Harmat	Budai László
Teleki	Pető Béla
Kresznyákné	Fodor Zsóka
Műtös	Tóth Sándor
Portás	Liliom Károly
Virágáruslány	Faragó Sári
Ápolónő	Zsigrai Annamária
Gyorsíró	Somlay Emily

Díszlettervező: **Tímár József**

Rendező: **Margitta Gábor**

Jelmeztervező: **Fekete Mária**

Áment János

. . . szép húsz esztendő adott nekem ez az asszony. Hogy az elsővel mi volt, arról ő nem tehetett. . . Szép húsz esztendő adott. . . És neki ugyan mi volt belőle? Ha körbe söpörhetném érte ezt a kórházat, megtenném, ha fölfordhatnék érte egy kis-hegynyi szemet, fölfordanám. Megérdemelné, mert jó volt velem. Ki tudja hányszor súrolta körbe térden a konyhát, és hány hegy-nyi ruhát mosott össze ránk? . . . „Meg fog halni, bácsi.” . . Ed-dig sosem gondoltam rá, hogy neki megérte-e. „Szerbusz.” „Szerbusz,” „Adjam a vacsorát?” „Adjad.” Ennyiből állt a be-szélgetésünk. Néha akartam én neki valamit mondani, de nem volt rá szavam. Azt hiszem attól voltunk mi igazán szegények, hogy még szavunk is kevés volt. . . Egyszer se simítottam meg a haját. . Ezek az ujjak mindig csak befelé görbültek a seprűn, hogy lehetett volna ezzel simogatni? És most ki kellene találni valamit. Nekem kell kitalálnom azzal a kevés szóval, amit az én foghíjjas gereblyémmel az életemben összekotortam. Szegény. . . Még azt sem éri meg, hogy összeadjanak minket. Pedig hogy szerette volna. Egész életében ez az egyetlen kívánsága volt. Attól talán még erőre kapna. Vagy legalább egy csepp öröme lenne. . . Egy csepp öröme. . .

GONDÖR KLÁRA

Kántor Borbála:

Azért szerettem volna, hogy összeházasodjunk, hogyha valami bajom esne, a fejfámra ne a lánynevem legyen írva. . .

Áment János:

Sepregető vagyok. A vagongyárban én seprek az udvart az irodák körül. . .

Soha nem tettem én a törvény ellen semmit. Épp azért gondoltam, hogy hátha tenne valamit értem a törvény, . .

JANOKY SÁNDOR

Tóth: Hova jutunk, ha egyszerre mindenki korrigálni kezdi az aktákat? . . .

. . . Én mindenkit egyforma mértékkel mérek, és még a saját testvéremért sem vagyok hajlandó többet tenni, mint egy idegenért.

Ilona: Pedig minden idegenért annyit kellene tennünk, mintha saját testvérünk lenne!

* * *

Tóth: . . . Egyszerűen nem értem magát, hogy szabad ilyen ügybe belemenni?! Mondhatta volna, hogy a törvény köti magát is, és küldte volna el. Azért igazán senki sem vonhatta volna felelősségre!

Ilona: Talán nem ártana néha, ha az embereket felelősségre lehetne vonni azokért az elmulasztott jóindulatú tettekért is, amit közömbösségből, kényelemből, vagy akár félelemből is nem követtek el. . .

* * *

Tóth: . . . nem mondom, hogy mint magánember esetleg nem érteném meg az ilyen ügyben elkövetett szabálytalanságot, de mint Hivatal nem tapsolhatok hozzá.

Ilona: Látja, ez az, amit én nem hiszek! Hogy az emberségnek feltétlenül szemben kell állnia a hivattal. . . . Én az íróasztalommal, az aktáimmal, az indigómmal, a rámbízott pecsétekkel együtt akarok emberséges lenni!

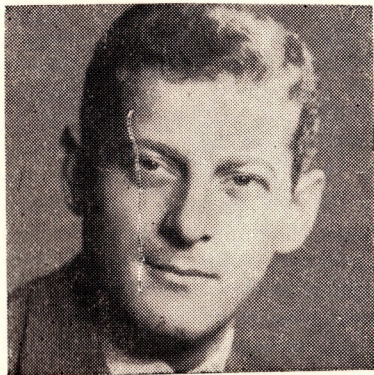
(Részletek a II. részből).

Elnökök:

A törvény megszegését vagy kijátszását pedig nem engedélyezhetem, mert feladatom egyik főrésze éppen az, hogy az ilyesmit megakadályozzam. . .

. . . azt én is jól tudom, hogy a gyakorlatban vannak esetek, amikor minden törvényadta keret szűk lesz.

. . . meg kell elégednünk a kerettel, még akkor is, ha néha belépünk ütközőnk. . .

MAJOR PÁL

MEZEY LAJOS

BÉGE MARGIT

KÖZNAPI LEGENDA

Áment János idős utcaseprő válóperes ügyben fordul a bírósághoz. A háború óta él együtt Kántor Borbálával, őt szeretné feleségül venni, de ehhez szükséges lenne, hogy első feleségétől törvényesen elváljon. Törvényeink szerint a válás kimondásához két tárgyalás szükséges, és a két tárgyalás között legalább harminc napnak kell eltelnie, hogy az általában fiatalabb és meggondolatlanabb válni szándékozóknek elég idejük maradjon az alapos mérlegelésre. Áment János ügyében azonban váratlan fordulat történik; két héttel a második tárgyalás előtt nyilvánvalóvá lesz, hogy élettársa Kántor Borbála súlyos beteg, és nem éli meg a válóper végét, így nem teljesedhet hön óhajtott utolsó kívánsága sem, hogy Áment János törvényes feleségeként hunyja le a szemét. Az öreg azonban kötelességének érzi, hogy minden akadály ellenére is megadja asszonyának ezt az egyetlen örömet, ami után egész életében vágyott és megnyerve az emberséges bírónő szövetségét, végül eléri célját.

Milyen is legyen az előadás stílusa, illetve a stílust is meghatározó formai jegyek? Ez volt az egyik kérdés, melyet feltettem magamnak, amikor készülni kezdtem a darab rendezésére.

Itt is az a bizonyos belső dialektikus-egység lett szükségszerűen alapja a kompozíció körvonalazásának. A mű egysége lett mely kizárja a nem szerves megjelenését a díszlet, jelmez, világítás vagy más formai elemeknek, (nem is szólván a játékstílusról) olyannyira, hogy szinte nem is illene már formai elemeknek nyilvánítani őket. Valóban, nevezzük ezeket **látható lényeknek**. Így viszont nem lehetséges a kordivat szerint eldönteni, hogy kellenek-e vagy sem „igazi” festett falfelületek. Mint sok minden mást, a műnek kell ezt diktálnia.

A „Köznapi legenda” írója követi a legősibb drámai hagyományt: egy központi, nagy esemény hatására hősei tisztán – csaknem lemeztelenítve – kimutatják jellemüket. Ez a lemeztelenítés, de egy másik törekvés is megszabja a „formai” jegyek kialakulását. Ez utóbbi: a **dialogusok képi megjelenítő szándéka**. Ha viszont a dialógusokból kiviláglik nemcsak az adott hős adott jelleme, hanem tér és idő is, akkor ennek megfelelően kell már a díszletekkel és egyéb vizuális vagy akusztikai elemekkel gazdálkodni.

A modernség... nem korunk sűrítettségének, új távlatainak precízebb kifejezése? Az említett belső egység puritánabb, élesebb, áttekinthetőbb megjelenése? Ha igen, akkor már csak ehhez kell szabni a kompozíció sokrétű munkálatait. Következhet a nehezebb feladat: a próbák, a munka időszaka.

Margitta Gábor

MARGITTA GÁBOR

SÓS GYÖRGY

Sós György 1927-ben született Mezőtúron. Pályája nem éppen irodalmi pályának indult, három évig honvéd orvosként működött. Ez idő alatt írta katona élményei alapján Pettyes című vígjátékát, amit a miskolci bemutatóval csaknem egyidőben mutatott be a kecskeméti Katona József Színház. A Pettyes nagy sikere avatta színpadi szerzővé. Néhány évig a Néphadsereg írócsoportjának tagjaként dolgozott, majd 1957-ben a Rádió Dramaturgiájának munkatársa lett.

Pettyes című vígjátékát 1954-ben mutatták be.

1956 márciusában két bemutatója is volt, a budapesti Blaha Lujza színházban „Tékozló fiatalok” c. zenés játéka, ugyanakkor Miskolcon: „Három kívánság” c. színműve.

1961-ben mutatta be a budapesti Madách Kamara Színház „A pék” c. színdarabját, amit az Állami Déryné Színház az ország számos vidékén szintén játszott.

1962-ben „Kati” címen írt színdarabot a budapesti József Attila Színház számára.

Mindezekkel egyidőben több rádiójátéka is elhangzott. Az „Igaz legenda” az OIRT nemzetközi pályázatán nyert díjat, a „Julika” és a most bemutatásra kerülő színdarab alapját képező „Köznapi legenda” nivódíjat kapott. „Pettyes kalandjai” c. vidám regényének 1965 végén jelent meg a második kiadása. Kisregénye a „Végtisztesség” pedig néhány napja jelent meg német kiadásban is.

FODOR ZSÓKA

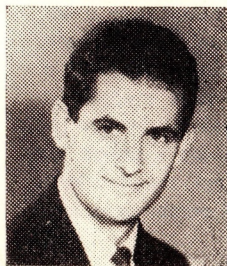
MOJZES MÁRIA

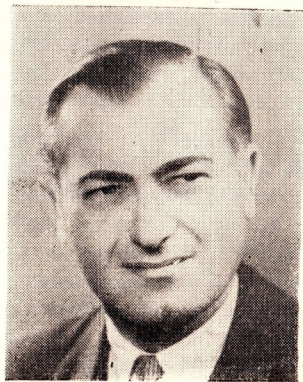
GYULAY ANTAL

FARAGÓ SÁRI

FORRÓ PÁL

BUDAI LÁSZLÓ

Sós György írása a rádiójáték-fesztivál legkülönb darabjai közé tartozik. Igaz emberiség melegíti át azt is, ami benne köznapi, s azt is, ami legenda.

Benedek Marcell

Sós György rádiójátéka, a Köznapi legenda, értékes és érdekes alkotás. Sem a szó hagyományos, sem formabontó értelmében nem szokványos dráma. Nem az életet ábrázolja olyannak, amilyen, hanem azt, hogy milyennek szeretnék látni. Helyzetei és jellemei mégis reálisak és hihetőek. Külön írói lelemény, hogy az emberség parancsára a törvények **szellemében**, de nem azok **előírása** szerint eljáró bírót női szerepként írta meg. Ezt a gesztust csak nőknek lehet igazán elhinni, ha férfi tenné, feltétlenül érződne mögötte valami hamisság, érzélgősség. Ha pedig ez így igaz, akkor a mű egészében közvetett kritika húzódik meg.

A drámai összeütközés nem a rádiójáték hősei között, vagy a hősökben játszódik le. Az összeütközés egyik pólusa maga a hallgató, illetve a hallgató lelkiismerete. Igaz, a bírónő megvívja a maga harcát: a törvények szellemének védelmében megsérti a törvények betűit. Ugyanígy jár el viszont az ügyész is, mikor jóváhagyja a bírónő cselekedetét. De nem ez a harc a dráma lényege; a lényeg az esetlegességek és véletlenek mögött meghúzódó törvényszerűség: a boldogságát kereső ember nem marad egyedül. Segítőtársakra talál.

Bersényi Iván

**A
RÁDIÓJÁTÉK
KRITIKÁIBÓL**

A Fesztivál záródarabját Sós György írta. Köznapi legendájában egy elesett öreg ember különös odisszeáját meséli el; az öreg húsztendő után akar elválni otthonyától, hogy a másik aszszonyt, akivel azóta együtt él s aki most halálán van, törvényesen is elvehesse.

Sós György hangjátékai arra figyelmeztetnek, hogy miközben olykor fellengzős, nagy kérdésekre keresünk választ, elmegyünk a hétköznapi emberének kis problémái mellett. Ez a fajta elidegenítés szüli — társadalmi szinten — a bürokratikus megoldásokat. A bírónő, aki a darab hősének ügyét végül felkarolja, s akinek lelkiismeretében a drámai konfliktus tulajdonképpen lezajlik, azt mondja akadékoskodó felvetésének: „Ez az amiben nem hiszek, hogy az ember csak a hivatal ellenére lehet emberséges.” Az „életből vett” történeten túl ime egy életből vett erkölcsi probléma: ez biztosítja a darab igazi aktualitását.

Lukácsy András

Sós György azok közé tartozik mai irodalmunkban, akik nem szégyellik kimondani — fogalmi szinonimáiban — ezt a szót, hogy: sziv. Nemcsak nálunk, a világirodalmi árfolyamon is rosszul jegyzik manapság — nem csoda, sokan visszaéltek vele. Sós vállalja az egyszerű, mondhatnám elemi érzelmeket. Érzelmes, de sohasem érzélgős. Ugyanígy találkozunk nála az egyszerű szépség fogalmával. Idézem: „... .pátosz nélküli szürke emberek, akik sokszor nem is tudják, hogy a történet, amelynek részeseivé váltak: szép”. Ezt a gazdag, felülmúlhatatlan rangú jelzőt is milyen ritkán használjuk. Erről a rádiójátékról is elmondhatjuk, hogy lélektanilag mély, igaz, jól szerkesztett, jellemei plasztikusak, feszültsége van. De a legtöbb, amit elmondhatunk róla, s ami sugárzik belőle: az egyszerű, elemi szépség.

Görgey Gábor

Joseph Kosma-Kristóf Károly

VÖRÖS POSZTÓ

zenés komédia

Bemutató: május 13-án

FŐSZEREPLŐK:

DÉVAY CAMILLA

PERÉNYI LÁSZLÓ

JÓZSA JÁNOS

PIRÓTH GYULA

VETRŐ MARGIT

DÉVÉNYI CECÍLIA

KOMLÓS JÓZSEF

SZALMA SÁNDOR

RENDEZŐ: MÓNOS ATTILA

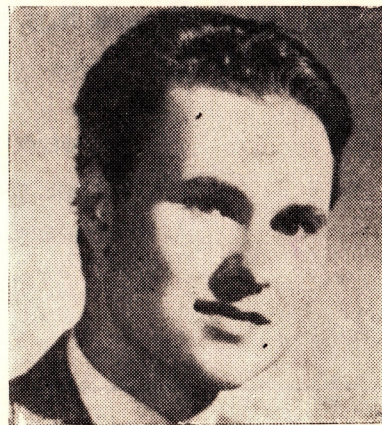
KARMESTER: RÓNAI PÁL

KOREOGRÁFIA: JÓZSA JÁNOS

Jelmeztervező:

FEKETE MARIA

Diszlettervező:

TIMÁR JÓZSEF

Szerkeszti: Siklós Olga
Felelős kiadó: Nádasy Ferencné
66. 1603 BNYV Kecskemét

Ára: 2,- Ft.